

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Kommunalvalgets regler & taktik

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1996

Emne: Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 4

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

Kommunalvalgets regler & taktik	3
Kommunalvalgets regler & taktik	4
Kommunalvalgets regler & taktik	5
Kommunalvalgets regler & taktik	6
Kommunalvalgets regler & taktik	7
Kommunalvalgets regler & taktik	8
Kommunalvalgets regler & taktik	9
Kommunalvalgets regler & taktik	10
Kommunalvalgets regler & taktik	11
Kommunalvalgets regler & taktik	12
Kommunalvalgets regler & taktik	13
Kommunalvalgets regler & taktik	14
Kommunalvalgets regler & taktik	15
Kommunalvalgets regler & taktik	16
Kommunalvalgets regler & taktik	17
Kommunalvalgets regler & taktik	18
Kommunalvalgets regler & taktik	19
Kommunalvalgets regler & taktik	20
Kommunalvalgets regler & taktik	21
Kommunalvalgets regler & taktik	22
Kommunalvalgets regler & taktik	23
Kommunalvalgets regler & taktik	24
Kommunalvalgets regler & taktik	25
Kommunalvalgets regler & taktik	26
Kommunalvalgets regler & taktik	27
Kommunalvalgets regler & taktik	28
Kommunalvalgets regler & taktik	29
Kommunalvalgets regler & taktik	30

VENSTRE

V

KOMMUNAL- VALGETS REGLER & TAKTIK

*Et arbejdshefte for bestyrelser,
samarbejdsudvalg og kandidater til
kommune- & amtsrådsvalg om:*

Opstilling af kandidater
Opstillingsformer
Listeforbund
Valgforbund
Optælling af valgresultatet
Hvem bliver valgt?
Den d´Hondtske metode
Konstituering

KV⁹⁷

Venstres Landsorganisation
Marts 1996

Kommunalvalgets regler & taktik

Indhold:

Forord	side 3
Samarbejdet i kommunen/amtet	side 4
Kandidat til kommune- eller amtsrådsvalg	side 5
Opstillingsformer	side 5
Praktiske spørgsmål	side 6
Opstillingsmødet	side 7
Eksempler på stemmesedler	side 8
Skal man opstille flere Venstrelistes i kommunen?	side 10
Opgørelse af valgresultatet	side 10
Fordeling af kandidaterne mellem partierne	side 11
Valgforbund	side 12
Opgørelse af Venstres valgresultat	side 15
Opstilling af flere Venstrelistes	side 16
Dagen efter kommunevalget skal forberedes i god tid!	side 18
Konstituering af kommunalbestyrelsen	side 19
Valggruppesamarbejde	side 20
Litteraturliste	side 22
Dine lokale adresser og telefonnumre	side 23

Redaktion: Lars Kristensen

Forord

Formålet med dette hefte er at give kandidater, bestyrelsesmedlemmer og samarbejdsudvalg et værktøj til at arbejde med de spilleregler, der gælder ved kommune- og amtsrådsvalg.

Heftet giver ikke udtømmende information til formændene for amtsorganisationen, kommuneforeninger eller samarbejdsudvalg, som er ansvarlige for anmeldelsen af kandidatlistor, listeforbund og valgforbund. Her skal vi anbefale, at man tillige læser Den kommunale Valglov og eventuel information, der udsendes fra kommunalbestyrelsen eller amtsrådet.

Der er udarbejdet et tilsvarende hefte, "Den synlige kandidat", som giver kandidaten information om de vilkår, der gælder for kandidater og kommunalbestyrelses-/amtsrådsmedlemmer. Vi skal anbefale, at man giver dette hefte til alle potentielle kandidater, inden man træffer aftale om opstilling.

Det vigtigste er at finde en række gode kandidater, som dygtigt kan skabe grobund for Venstres synspunkter i kommunen eller amtet. Man skal sikre sig, at kandidatlisten er alsidigt sammensat, når det gælder erhverv, alder, geografi og køn.

Det hjælper imidlertid ikke meget, at man får opstillet gode kandidater, hvis ikke man udnytter alle praktiske og taktiske muligheder for at få flest mulige valgt og for efter valget at få indflydelse og magt, der mindst svarer til den repræsentation, man får i kommunalbestyrelsen.

Alt for ofte har vi set, at et godt valgresultat bliver tabt på gulvet, fordi man ikke har styr på spillereglerne – og det gælder både de skrevne og de uskrevne.

Det meste af det, der står i dette hefte, bør være "paratviden" for alle, der beskæftiger sig med kommunalpolitik. Andet er ment som stof, man kan finde hjælp i, når eller hvis det pågældende spørgsmål dukker op.

Som supplement til den skriftlige orientering tilbyder Venstres Landsorganisation i november 1996 at uddanne konsulenter i amterne, som kan bistå ved møder, hvor spillereglerne for valget skal diskuteres. Der er naturligvis også mulighed for at få svar på konkrete spørgsmål ved at ringe til landsorganisationen.

I 1997 vil mange amtsorganisationer tilbyde kurser, hvor kandidaterne lærer, hvordan konstitueringen af kommunalbestyrelse og amtsråd foregår.

Venstres Landsorganisation

Samarbejdet i kommunen/amtet

Når kommunevalget er overstået begynder arbejdet med at forberede det næste. Man skal sørge for at registrere alle såvel positive som negative erfaringer, så denne viden kan udnyttes ved næste valg – også hvis der til den tid er nye spillere på banen.

Det gælder naturligvis alt det organisatoriske og PR-mæssige, hvor *alt* materiale skal samles i nogle ringbind, så man kan se præcist, hvad der blev gjort og på hvilke tidspunkter. Ethvert kommunevalg er nyt og anderledes, men der er nu alligevel meget, som kan og bør genbruges.

Det er også mellem valgene, man skal opbygge relationerne til de øvrige partier. Venstre er kendt for at søge indflydelse, og for at være med til at gennemføre politiske løsninger i et samarbejde med andre partier. Også ofte på tværs af de landspolitiske skillelinier.

Venstre er ét af de bærende partier i dansk kommunalpolitik, og denne traditionelt stærke position skal udnyttes. Derfor er det vigtigt, at man ikke kun diskuterer konkrete dagsaktuelle sager med de andre partier. Man må også – når lejlighed byder sig – drøfte de mere langsigtede politiske perspektiver. Det være sig afgørelser, der binder ud over en enkelt valgperiode, men også om hvem Venstre skal samarbejde med efter næste valg.

Forholdet til andre partier

Det er hurtigt og nemt at skaffe sig politiske fjender. Et godt tillidsforhold til politikere fra andre partier kan det imidlertid tage år at opbygge. Specielt hvis der har været en dårlig oplevelse i forhold til Venstre. Hvis Venstre har "kuppet" sig til en borgmesterpost, eller hvis Venstre har majoriseret et stort mindretal i vigtige sager.

Derfor skal man også i samarbejdet med de andre partier tænke på næste valg. Måske kan man allerede tidligere end et år før valget få etableret en bindende aftale om valgforbund og konstitueringssamarbejde med partier, der sammen med Venstre kan enten få flertal eller en betydelig magtposition efter næste valg. Så skal man slå til.

Vi har set en række eksempler på, at Venstre eller andre partier får kuppet sig til borgmesterposten, hvorefter hele valgperioden går med, at den modsatte part pønser på at kuppe tilbage efter næste valg. Det skaber en dårlig stemning i en kommunalbestyrelse, og ofte fører det til, at modkuppet lykkes ved næste valg.

Hvis Venstres medlemmer af kommunalbestyrelse eller amtsråd skal modvirke dette, kræver det, at man går ind i et forpligtende samarbejde med andre partier, også selv om de tilhører "den anden side" i salen. Man kan måske vinde magten ved at slås, men man fastholder den ved at samarbejde.

Også derfor er det vigtigt, at man hele tiden er opmærksom på de politiske spilleregler. Det er noget af det, dette hefte kan bruges til af nuværende og vordende kommunalpolitikere.

Man skal altid kende det tal, der udgør et flertal. Og nogle gange er det ikke så enkelt, selv om kommunalbestyrelsen kun har 15 medlemmer. Når man kender sine rettigheder, har man et godt udgangspunkt for at udnytte sine muligheder.

Kandidat til kommune- eller amtsrådsvalg

Kandidater til det kommende kommunevalg opstilles på møder i vælgerforeningerne 3 - 12 måneder før valget. Nogle steder sker opstillingen i to omgange. I meget god tid før valget opstilles spidskandidaten (borgmesterkandidaten), og siden opstilles de øvrige kandidater. Opstilling af kandidater til amtsrådsvalget foretages af amtsorganisationen på en generalforsamling også 3 - 12 måneder før valget. Opstilling af kandidater sker som regel efter indstilling fra lokal- eller kredsforeninger.

Der skal her opfordres til, at opstillingen sker så tidligt som praktisk muligt. Det giver tid til at få kandidaterne til at fungere som et hold. Og det giver også mulighed for at komme i pressen med læserbreve m.v., inden aviserne bliver fyldt med indlæg fra kandidater fra andre partier.

De valgte kommunalbestyrelses- og amtsrådsmedlemmer må løbende tage stilling til, om de ønsker at fortsætte i en ny valgperiode. Og de har en forpligtelse til at oplyse bestyrelsen om de erfaringer, de har fra sidste valg, og også til at orientere potentielle kandidater til næste valg om, hvordan det er at sidde i en kommunalbestyrelse eller et amtsråd.

Opstillingsformer

Det er vigtigt, at man tidligt tager stilling til, hvilken af de to opstillingsformer - *sideordnet* (i alfabetisk eller prioriteret rækkefølge) eller *partiliste* - partiet vil anvende, så kandidaterne kender vilkårene for opstillingen og deres mulighed for at blive valgt. Det er derfor bedst at beslutte opstillingsformen på en generalforsamling før opstillingsmødet. En langvarig diskussion om opstillingsformen umiddelbart forud for selve opstillingen kan skabe en meget uheldig stemning, og den kan tage en stor del af den tid, der er til rådighed for mødet.

Sideordnet opstilling

Det vigtigste argument for sideordnet opstilling er, at vælgerforeningen på sit opstillingsmøde ved beslutning om kandidaternes rækkefølge alene giver en anbefaling til vælgerne om, hvem der efter medlemmernes opfattelse bør vælges, men herefter er det alene vælgerne i kommunen, som bestemmer hvem af de opstillede kandidater, der bliver valgt. Derfor opfattes formen som den mest demokratiske.

Det betyder også, at den enkelte kandidats personlige indsats kan give valg, selv om vælgerforeningen ikke har givet den pågældende en placering højt på listen. Hver enkelt kan kæmpe for sin chance. Og det giver normalt større aktivitet og engagement i valgkampen. Desværre ser man nogle steder, at det skaber konflikter mellem kandidaterne. Man møder også en vis jalousi over for kandidater, som har råd til at bruge mange penge på annoncering, brochurer o.s.v.

Endelig betyder opstillingsformen, at det er en fordel at være kendt af mange i kommunen, eller at man har et godt navn. Kandidater, som er aktive i sportsklubber, forældreforeninger, grundejerforeninger eller lignende, vil ofte opnå højere stemmetal end kandidater, der har koncentreret sig om arbejdet i vælgerforeningen. Man ser også personer blive valgt, fordi deres efternavn er kendt af mange.

Man skal således være opmærksom på, at ved sideordnet opstilling er det udelukkende det personlige stemmetal, der afgør, hvem der bliver valgt. En kendt person kan således ikke "gemme sig" nederst på listen for at trække stemmer til. "Den kendte" bliver valgt - uanset placeringen på listen.

Specielt ved sideordnet opstilling er det derfor vigtigt, at alle kandidater har sat sig ind i, hvad det vil sige at blive medlem af en kommunalbestyrelse. Man skal have både tid og lyst til at bruge mange timer hver måned på at deltage i møder i kommunalbestyrelse, udvalg, bestyrelser o.s.v., når man stiller sig til rådighed som kandidat.

Venstre har i de fleste kommuner valgt at opstille kandidaterne sideordnet. Men det er et spørgsmål, man bør drøfte forud for hvert valg. Hvis man f.eks. ønsker, at vælgerforeningen skal have kontrol over et generationsskifte, kan partilisteopstilling være den mest hensigtsmæssige opstillingsform.

Man har ved tidligere valg flere gange set, at Venstre har mistet stemmer og indflydelse ved f.eks. ikke at tage klart stilling til, hvem der er partiets borgmesterkandidat. Med henvisning til den sideordnede opstilling har man så meddelt, at det er vælgerne afgørelse, hvem det skal være. I mange tilfælde beslutter vælgerne så, at det skal være en person fra et andet parti! Dette kan man bl.a. læse om i bogen: "Kampen om Kommunen", som beskriver valgkampen i 9 forskellige kommuner.

Opstilling på partiliste

Hvis man vælger at opstille på partiliste, er det vælgerforeningens medlemmer, som primært bestemmer, hvem der skal vælges.

Ved partiliste skal der normalt et stort personligt stemmetal til at sprænge listens rækkefølge. Det gælder dog ikke, hvis en enkelt kandidat (som regel borgmesteren) får et meget stort personligt stemmetal, således at der kun bliver få listestemmer til fordeling blandt de øvrige kandidater. Hvis listens nr. 2 og 3 samtidig har lave personlige stemmetal, vil listestemmerne hurtigt være opbrugt, således at de efterfølgende pladser bliver besat udelukkende ud fra de personlige stemmetal. Dette så man ved sidste valg i bl.a. Farum kommune. Du kan læse mere om optællingen og udvælgelsen af kandidater senere i dette hefte.

Ved opstilling på partiliste er det sværere at sprænge listen. Her vil man oftest blive valgt i den rækkefølge, listen viser. Men også her sker det, at en kandidat langt nede på listen bliver valgt. Det gælder specielt i kommuner, hvor man har en populær spidskandidat, som får et meget stort antal personlige stemmer. Her vil der være lige så stor chance for at blive valgt fra en plads i bunden af listen, som det er ved sideordnet opstilling.

Praktiske spørgsmål

Det er naturligvis også nødvendigt, at vælgerforeningen tidligt diskuterer, om der skal opstilles flere Venstre-liste i kommunen. Hvis man deler sig, er det vigtigt, at man også kan skaffe egnede kandidater, der opfylder kriterierne for hver enkelt liste. Senere i heftet kan du læse mere om dette spørgsmål. Det er desuden vigtigt for kandidaterne at vide, hvordan beslutningen om, hvem der kommer på listen, og hvordan rækkefølgen fastlægges, bliver truffet i foreningen. Bestyrelsen bør således i god tid tage stilling til afstemningsformer m.v. på opstillingsmødet. Ved *alfabetisk* sideordnet opstilling skal der kun tages stilling til hvem, der skal med på listen.

Endelig er der en række frister og procedurer, der skal overholdes i henhold til den kommunale valglov. Her skal blot nævnes de vigtigste. Der skal udarbejdes kandidat-liste på særlige formularer, som rekvireres hos den valgansvarlige embedsmand på Rådhuset eller Amtsgården. Til hver liste skal der være et antal stillere. Kommunalbestyrelsen eller amtsrådet fastsætter antallet af stillere indenfor nogle rammer, der er fastsat i loven. Der skal dog altid være mindst 25 stillere pr. liste. Hvis der opstilles fle-

re V-lister i kommunen, kan man kun være stiller for én af dem. Man kan dog være stiller både til amtsrådslisten og til en V-liste i kommunen.

Kandidatlisten skal afleveres til kommunalbestyrelsen/amtsrådet senest kl. 12.00 tirsdagen 4 uger før valgdagen. Denne frist er ultimativ. Aflevering blot 2 minutter for sent betyder, at listen ikke kan opstille til valget. Aftaler om valgforbund og listeforbund skal ligeledes anmeldes på særlige formularer. Alle partier i valg- eller listeforbundet skal aflevere formularen til kommunalbestyrelsen/amtsrådet senest kl. 12.00 mandagen 22 dage før valgdagen. Hvis ét af de deltagende partier ikke afleverer anmeldelsen inden for tidsfristen, er det udelukket fra at deltage i valg- eller listeforbundet.

Det er således vigtigt, at man i forbindelse med aftaler om valgforbund sikrer, at alle afleverer skemaerne inden for tidsfristen. Partierne bør udveksle fotokopier af anmeldelserne med påført afleveringstidspunkt.

Valgudvalget bør naturligvis kende hele indholdet af valgloven.

I heftet: "Den synlige kandidat" kan du læse mere om de personlige krav og forventninger, der stilles til kandidaterne.

Opstillingsmødet

Opstillingsmødet skal planlægges i alle detaljer. Der er intet, der kan skabe problemer som personvalg. Derfor skal det praktiske forløb fungere perfekt.

Sørg for, at mest muligt materiale findes skriftligt til omdeling. Fortæl også i indkaldelsen om opstillingsform og afstemningsmetoder, og om hvilke overvejelser bestyrelsen har gjort sig om mødets forløb i øvrigt. Hvis man kender navnene på næsten alle kandidater forud for mødet, kan det være en god hjælp for medlemmerne, hvis der sendes en liste med disse navne sammen med mødeindkaldelsen. Der vil dog altid være mulighed for at bringe kandidater i forslag på selve opstillingsmødet, og helt frem til stemmeafgivningen skal begynde.

Sørg for at eventuelle andre punkter på dagsordenen er tilrettelagt, så de kan gennemføres på kortest mulige tid. Andre punkter på mødet vil som regel være: Beslutning om valgforbund eller bemyndigelse til bestyrelse og/eller kandidater om at indgå dette på et senere tidspunkt.

Vedtagelse af valgprogram foregår normalt også på opstillingsmødet. Forslag til program bør altid være sendt ud i forvejen. Det er vigtigt, at valgprogrammet er besluttet før opstillingen af kandidaterne, da alle kandidater er forpligtet til at arbejde med dette som politisk grundlag både i valgkampen og i kommunalbestyrelsen i de næste 4 år.

3 afstemningsformer

Ved opstilling af kandidater skal der i henhold til Venstres vedtægter altid anvendes skriftlig afstemning. Der findes tre forskellige afstemningsformer, som ofte bliver kombineret. Ofte vil den/de øverste kandidat(er) blive valgt efter "Absolut flertal", medens de øvrige pladser besættes efter "Prioriteringsmetoden". En kort beskrivelse:

1. "Absolut flertal". Det betyder, at kandidaten skal have mindst halvdelen af de afgivne stemmer. Denne metode anvendes ofte ved valget af spidskandidat. Og i nogle foreninger har man tillige brugt den til placeringen af listens nr. 2 og 3.

Hvis der er mange konkurrenter om en post, kan denne metode betyde, at man skal igennem adskillige afstemninger, før man har fundet en person med absolut flertal.

Opstilling af spidskandidat

A	Stemmeseddel til brug ved Venstres opstilling af kandidater til kommunevalget i X-kommune 1997.
	Der må kun anføres ét navn
1	
<i>Stemmeseddelen er kun gyldig, hvis der er anført 1 navn valgt blandt de foreslåede kandidater!</i>	

Opstilling af nr. 2 på listen

B	Stemmeseddel til brug ved Venstres opstilling af kandidater til kommunevalget i X-kommune 1997.
	Der må kun anføres ét navn
2	
<i>Stemmeseddelen er kun gyldig, hvis der er anført 1 navn valgt blandt de foreslåede kandidater!</i>	

Opstilling af nr. 3 – 6 på listen

C	Stemmeseddel til brug ved Venstres opstilling af kandidater til kommunevalget i X-kommune 1997.
	Kandidaterne placeres på stemmeseddelen i den rækkefølge, du ønsker dem valgt. Navnet på den kandidat, du helst ser valgt, skal du skrive på 3. pladsen o.s.v.
3	
4	
5	
6	
<i>Stemmeseddelen er kun gyldig, hvis der er anført 4 forskellige navne valgt blandt de foreslåede kandidater!</i>	

Opstilling af nr. 7 – 10 på listen

D	Stemmeseddel til brug ved Venstres opstilling af kandidater til kommunevalget i X-kommune 1997.
	Kandidaterne placeres på stemmeseddelen i den rækkefølge, du ønsker dem valgt. Navnet på den kandidat, du helst ser valgt, skal du skrive på 7. pladsen o.s.v.
7	
8	
9	
10	
<i>Stemmeseddelen er kun gyldig, hvis der er anført 4 forskellige navne valgt blandt de foreslåede kandidater!</i>	

Opstilling af nr. 11 – 15 på listen

E	Stemmeseddel til brug ved Venstres opstilling af kandidater til kommunevalget i X-kommune 1997.
	Kandidaterne placeres på stemmeseddelen i den rækkefølge, du ønsker dem valgt. Navnet på den kandidat, du helst ser valgt, skal du skrive på 11. pladsen o.s.v.
11	
12	
13	
14	
15	
<i>Stemmeseddelen er kun gyldig, hvis der er anført 5 forskellige navne valgt blandt de foreslåede kandidater!</i>	

Metoden fungerer bedst, hvis man kun skal vælge én person. Den bliver meget nemt uoverskuelig, hvis man på samme stemmeseddel skal vælge f.eks. 4 personer. Så skal alle fire have mindst halvdelen af stemmerne for at være valgt.

2. "Pointmetoden". Den indebærer, at man på samme stemmeseddel skal anføre et bestemt antal navne f.eks. 7. Man tildeler herefter hver af de syv personer et pointtal på 1, 2, 3, 4, 5, 6, og 7. De syv personer med højeste samlede point er herefter valgt i rækkefølge efter pointtal.

Metoden er effektiv, fordi det kun kræver én afstemning at placere f.eks. 7 kandidater. Optællingen tager lang tid, fordi samtlige point skal tælles sammen og kræver dygtige og velorganiserede stemmetællere.

3. "Prioriteringsmetoden". Meget anvendt i Venstre. Den bruges f.eks. på landsmødet til valg af hovedbestyrelsesmedlemmer og ved opstillingsmøder til EU-parlamentet.

På samme måde som ved pointmetoden kan man her opstille og prioritere et større antal kandidater ved én afstemning.

Metoden indebærer, at deltagerne i opstillingsmødet skal prioritere et bestemt antal kandidater. Det betyder i praksis, at man skal sætte den kandidat, man helst ser valgt, på den øverste plads, den man ønsker næst efter på næste plads o.s.v.

Ved optællingen tæller man de enkelte placeringer hver for sig. På denne måde vil resultatet afspejle hvor mange, der har sat den enkelte kandidat højt på stemmesedlen.

Det er vigtigt, at dirigent og stemmetællere er helt fortrolige med metoden. Og det er vigtigt, at man i forvejen har udarbejdet stemmesedler til formålet. Dirigenten bør forud for afstemningen orientere grundigt om proceduren.

Optællingen tager en del tid, så man må regne med pauser under mødet, medens stemmetællerne arbejder. Der bør derfor planlægges aktiviteter til at udfylde ventetiden.

Dirigent og stemmetællere

Som det fremgår ovenfor, skal man sørge for at vælge stemmetællere, som kan finde ud af de regler, der er for de forskellige afstemningsformer. Man bør vælge/udpege en erfaren person til at være formand for stemmetællerne. Hvis man har et medlem, som er god til at bruge regneark på PC, kan vedkommende forberede materiale til optællingen. Det betyder, at man kan få resultaterne frem på kortere tid. Landsorganisationen har udarbejdet et program til udregning af resultatet ved afstemninger efter prioriteringsmetoden. Det kræver, at man har en PC med Windows eller en Macintosh og regnearksprogrammet "Excel 4.0 eller 5.0".

Det er naturligvis også vigtigt at vælge en god dirigent. Man bør i god tid tage kontakt til bestyrelsens kandidat til posten. Formanden og måske hele bestyrelsen bør mødes med dirigenten senest en uges tid før opstillingsmødet. På dette møde skal der tages stilling til proceduren for hvert enkelt punkt på dagsordenen. Der skal træffes aftaler om udformning af stemmesedler, evt. kontrol ved indgangen af medlemskab, en grov tidsplan for mødet og om de afstemningsformer, der ønskes anvendt ved de enkelte dagsordenspunkter.

På side 8 findes et eksempel på udformning af stemmesedler til et opstillingsmøde, hvor de to første kandidater udpeges ved absolut flertal, medens de øvrige 13 kandidater indplaceres ved brug af prioriteringsmetoden i tre omgange. Stemmesedlernes udformning kan måske tjene til inspiration.

Man skal huske at beslutte, hvordan kandidatlisten skal vises frem i mødelokalet. Hvilke former for tavler findes i lokalet? En overheadprojector er god, når der skal vises mange navne, og transparenter kan helt eller delvist fremstilles i forvejen. Husk at

Kommunalvalgets regler & taktik

sørge for penne eller tavlekridt! Der skal tages stilling til, hvordan kandidaterne skal præsenteres for forsamlingen. Hvem anbefaler kandidaterne? Skal der være taletidsbegrænsning?

Hvis dirigenten ikke har en god indsigt i foreningens forhold, bør man tillige give ham/hende en orientering om, hvad der er foregået i foreningen specielt i det sidste års tid.

Dirigenten skal ved samme lejlighed have udleveret kopier af alt skriftligt materiale til brug for mødet samt et sæt af foreningens og landsorganisationens vedtægter. Hvis der findes en forretningsorden for opstillingen, skal han/hun naturligvis også have denne. Det gælder naturligvis også for en evt. særlig samarbejdsudvalgsaftale.

Skal der opstilles flere Venstrelistes i amtet/kommunen?

I dette hefte skal der ikke gøres forsøg på at påvirke en beslutningen om én eller flere lister til kommune- eller amtsrådsvalget. Man bør forud for hvert valg overveje spørgsmålet grundigt og vurdere hvilke hensyn, der vejer tungest.

Inden man beslutter sig for at opstille listerne, skal bestyrelsen/samarbejdsudvalget sikre sig, at der er kvalificerede kandidater til alle listerne.

Nogle kommuner er opdelt i naturlige lokalområder, som hver for sig var selvstændige kommuner før kommunalreformen i 1970. Hvis man mere opfatter sig som borger i ét af disse lokalområder end i kommunen, bør man overveje at opstille på lokale lister, som hver dækker ét af disse områder.

Et spørgsmål, man skal være opmærksom på, er, at det ved opstilling af lokale V-lister får betydning for det enkelte kandidateme, hvor man bor i kommunen. Hvis man bor i et område med få Venstrestemmer, kan det betyde, at éns lokale liste ikke har særlig stor chance for at blive repræsenteret.

For vælgerforeningen betyder det, at det kan være svært at få valgt et medlem, alle ønsker at se i kommunalbestyrelsen, hvis vedkommende bor et forkert sted i kommunen. Dette forstærkes, hvis man på en anden liste har en person – f.eks. borgmesteren, som er kendt i hele kommunen. Det vil samle mange stemmer på denne liste, og det vil igen gøre det vanskeligere for andre lister at blive repræsenteret. For man skal huske på, at enhver borger i kommunen kan stemme på den liste eller person, vedkommende ønsker at støtte, uanset hvor man bor. Det er kun kandidaterne, der er bundet til et bestemt område.

Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at der er fri opstillingsret inden for kommunens eller amtets geografiske område. Man kan således ikke vedtægtsmæssigt udelukke et medlem fra ét område fra at søge opstilling som kandidat på en Venstreliste i et andet lokalområde.

Opgørelse af valgresultatet

I det følgende skal vi gennemgå, hvordan valgresultatet gøres op. Det er vigtigt, at både kandidater og organisationsfolk er opmærksomme på, hvordan selve opgørelsesmetoden fungerer. Det har ofte stor betydning for, hvilken strategi man skal anvende, når man skal lave forhåndsftaler med andre partier om valgforbund, konstituering m.v. Man bør forud for kommunevalget analysere tallene fra sidste valg og ud fra denne analyse se på, hvilke prognoser man kan opstille for det kommende valg.

For at belyse denne problemstilling vil vi først gennemgå et eksempel hvor opstilling er sket på én Venstreliste.

Fordeling af kandidaterne mellem partierne

Resultatet af kommunevalget opgøres efter den såkaldte d'Hondtske metode. Den har navn efter en matematiker af samme navn.

Formålet med opgørelsesmetoden er at sikre en retfærdig fordeling af valgte medlemmer mellem de opstillede lister. Metoden har dog en tendens til at favorisere de store lister eller liste-/valgforbund på bekostning af de mindre. Det er især derfor, det kan være interessant at indgå valgforbund med andre partier.

Vi har i regneeksemplerne i dette hefte valgt en fordeling af stemmerne mellem partierne, som næppe svarer til virkeligheden ved næste valg. Her vil Venstre i langt de fleste kommuner få flere stemmer end Socialdemokratiet, og de konservative vil sandsynligvis blive langt mindre end Venstre. Der er også medtaget partier som CD og Retsforbundet, selv om de næppe opstiller i mange kommuner.

Regneeksemplet er imidlertid konstrueret, så det er velegnet til at illustrere, hvordan tallenes tale bør udnyttes, når man i sin egen kommune eller sit eget amt skal foretage taktiske overvejelser forud for valget.

Et eksempel på valgresultat:

Liste	Parti	Stemmetal
A	Socialdemokratiet	7.819
B	Det Radikale Venstre	1.981
C	Det Konservative Folkeparti	3.679
D	Centrumdemokraterne	225
E	Retsforbundet	231
F	Socialistisk Folkeparti	2.549
L	Hjertensfrydlisten	1.298
Q	Kristeligt Folkeparti	178
V	Venstre	5.834
Z	Fremskridtspartiet	2.095
	Ialt	25.889

Den d'Hondtske metode er i virkeligheden meget enkel.

Når man kender partiernes stemmetal, divideres tallene med 2, 3, 4, 5 o.s.v. Herved fremkommer en tabel som den, der er vist nedenfor. Hvis der f.eks. skal vælges 15 medlemmer til kommunalbestyrelsen, er det de 15 største tal i tabellen, der hver udløser et mandat.

I det første regneeksempel er der ikke indgået valgforbund:

Kommunalvalgets regler & taktik

Divisor	A	B	C	D	E	F	L	Q	V	Z
1	7.819	1.981	3.679	225	231	2.549	1.298	178	5.834	2.095
2	3.910	991	1.840	113	116	1.275	649	89	2.917	1.048
3	2.606	660	1.226	75	77	850	433	59	1.945	698
4	1.955	495	920	56	58	637	325	45	1.459	524
5	1.564	396	736	45	46	510	260	36	1.167	419
6	1.303	330	613	38	39	425	216	30	972	349
Mandat nr.	1, 3, 6, 10, 13, 15	9	4, 12			7			2, 5, 11, 14	8
Antal:	6	1	2			1			4	1

Hvis liste L havde fået 6 stemmer mere, var det 15. mandat tilfaldet denne liste på bekostning af Socialdemokratiet. Liste L er borgerlig, men nu kan f.eks. A, B og F skabe et flertal på 8 og besætte borgmesterposten og alle formandsposter.

Valgforbund

Lad os herefter se på det samme valgresultat med to valgforbund: B, D, E og Q har dannet valgforbund og det samme har C, V og L.

Divisor	A	B+D+E+Q	C+V+L	F	Z
1	7.819	2.615	10.811	2.549	2.095
2	3.910	1.308	5.406	1.275	1.048
3	2.606	872	3.604	850	698
4	1.955	654	2.703	637	524
5	1.564	523	2.162	510	419
6	1.303	436	1.802	425	349
7	1.117	374	1.544	364	299
Mandat nr.	2, 4, 7, 12, 14	8	1, 3, 5, 6, 10, 13, 15	9	11
Antal:	5	1	7	1	1

Med disse to valgforbund, kan det borgerlige valgforbund besætte borgmesterposten med støtte fra Z.

Hvem får mandaterne i de to valgforbund?

Divisor	B	D	E	Q	C	L	V
1	1.981	225	231	178	3.679	1.298	5.834
2	991	113	116	89	1.840	649	2.917
3	660	75	77	59	1.226	433	1.945
4	495	56	58	45	920	325	1.459
5	396	45	46	36	736	260	1.167
Mandat nr.	8				3, 10	15	1, 5, 6, 13
Antal:	1				2	1	4

Det fremgår således, at Lokallisten fik det mandat, der blev taget fra Socialdemokratiet. Man ser også, at B nu får mandat nr. 8 i stedet for nr. 10.

Skemaer til optælling af valgresultatet i egen kommune

Liste	Parti	Stemmetal
A	Socialdemokratiet	
B	Det Radikale Venstre	
C	Det Konservative Folkeparti	
F	Socialistisk Folkeparti	
Q	Kristeligt Folkeparti	
V	Venstre	
Z	Fremskridtspartiet	
	Ialt	

Divisor	A	B	C	F	Q	V	Z			
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
Mandat nr.										
Antal:										

Valggruppesamarbejde:

Partier:						
1						
2						
3						
4						
DIVISOR						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
Man-dater						

Partier:						
1						
2						
3						
4						
DIVISOR						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
Man-dater						

Kommunalvalgets regler & taktik

Valgforbund

Divisor					
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
Mandat nr.					
Antal:					

Divisor							
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
Mandat nr.							
Antal:							

Divisor							
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
Mandat nr.							
Antal:							

Kommunalvalgets regler & taktik

Valgforbund

Divisor					
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
Mandat nr.					
Antal:					

Divisor							
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
Mandat nr.							
Antal:							

Divisor							
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
Mandat nr.							
Antal:							

Kommunalvalgets regler & taktik

Det fremgår også, at mandat nr. 15, som er tilfaldet den borgerlige valggruppe, er vundet med en god margin. B,D,E,Q valgforbundet skulle have haft 483 stemmer mere for at vinde mandatet, og A skulle have haft 1.447 stemmer mere for at få det.

I det borgerlige valgforbund er liste L den store vinder. Med en god forhåndsftale mellem de tre partier har man normalt en god loyal samarbejdspartner i Lokallisten i hele valgperioden.

Modtræk fra de andre partier

Lad os så se på en situation, hvor også A, B og F finder sammen:

Divisor	A+B+F	D+E+Q	C+V+L	Z
1	12.349,0	634,0	10.811,0	2.095,0
2	6.174,5	317,0	5.405,5	1.047,5
3	4.116,3	211,3	3.603,7	698,3
4	3.087,3	158,5	2.702,8	523,8
5	2.469,8	126,8	2.162,2	419,0
6	2.058,2	105,7	1.801,8	349,2
7	1.764,1	90,6	1.544,4	299,3
8	1.543,6	79,3	1.351,4	261,9
9	1.372,1	70,4	1.201,2	232,8
10	1.234,9	63,4	1.081,1	209,5
Mandat nr.	1, 3, 5, 7, 9, 12, 14		2, 4, 6, 8, 10, 13, 15	11
Antal	7		7	1

Som det fremgår, er det marginaler, der afgør, hvem der bliver borgmester. Kvotienten for A, B og F's 8. mandat er kun 0,8 mindre end kvotienten for C, V og L's 7. mandat. Det svarer til 6-7 stemmers forskel mellem de to valgforbund. Bemærk også, at der er taget decimaler med i denne tabel. Hvis tallene var taget uden decimaler, havde der været stemmelighed ved det 15. mandat. Stemmelighed kræver, at også decimalerne er ens. Ved stemmelighed afgøres mandatet ved lodtrækning.

Svaret er et endnu større valgforbund

Den borgerlige gruppes modtræk mod dette valgforbund kunne være et valgforbund med Z. Det vil få 8 mandater. Men hvis det så fører til, at D, E og Q går sammen med A, B og F vil balancen endnu engang flytte, således at dette valgforbund får valgt de magiske 8 medlemmer.

Der kan og skal således føres mange spændende diskussioner om betydningen af valgforbund, men desværre er de altid nemmere at føre efter valget, når man kender resultatet. Det eneste sikre er, at hvis andre partier danner et stort valgforbund, så skal Venstre arbejde for at skabe det størst mulige alternativ. Det sidste afgørende mandat kan ligge gemt i et godt valgforbund. Det er altid en fordel for et stort parti at være med i et stort valgforbund. Sådan er matematikken indrettet.

Man må ved næste valg regne med, at regeringssamarbejdet mellem A, B og D vil føre til, at disse tre partier vil indgå valgforbund i de kommuner, hvor Socialdemokratiet kan se fordele i det. Tidligere har Socialdemokratiet valgt ikke at gå med i valgforbund, men denne holdning er under kraftig oplødning.

Regn på tallene - lav prognoser!

I tiden mellem valgene bør man regne på tallene fra sidste valg med alle tænkelige kombinationer af valgforbund. Prøv så at vurdere, hvilke partier der vil gå frem ved næste valg, og hvilke der går tilbage. Omsæt det til tal. Prøv at foretage de samme beregninger som de, der er vist på side 11-13, med jeres egne tal.

Når I kender disse resultater, kan det være, at I finder ud af, at I har brug for mange gode venner fra andre partier i kommunen. Hvis I begynder i god tid, kan I måske nå at få skabt en stærk alliance tidligere end andre.

Så er det Venstre, der har initiativet.

"Offensive" valgforbund er som regel stærkere end "defensive".

Opgørelse af valgresultatet for Venstre

Resultat med én Venstreliste

Først ser vi på stemmetallene, hvor Venstre har valgt at opstille én liste i kommunen.

Venstres samlede stemmetal	5.834
Antal valgte	4

I nedenstående regneeksempel er fordelingen beregnet dels for partiliste opstilling og dels for sideordnet opstilling med samme personlige stemmetal i begge eksempler.

Partiliste opstilling

Når opstillingen er sket på partiliste, skal man først beregne listens fordelingstal. Det findes ved at tage listens samlede stemmetal (5.834) og dividere med antallet af valgte plus 1 ($4+1=5$). Fordelingstallet bliver således i dette eksempel: $5.834/5 = 1.167$. Uanset decimal forhøjes til næste hele tal. Hvis tallet havde været 1.166,2, ville fordelings-tallet således også blive 1.167. Kandidater, der har et personligt stemmetal lig med eller højere end fordelingstallet, er valgt. Det har ingen i dette eksempel.

Herefter ser man på stemmetallet for kandidat nr. 1. Lise Hansen har fået 695 personlige stemmer. Hun har ikke opnået fordelingstallet. Derfor tildeles hun så mange listestemmer, så hun opnår fordelingstallet ($1.167 - 695 = 472$). Det samme sker med nr. 2 og 3. Ved nr. 4, Ulla Møller, er der kun 589 listestemmer tilbage. Det betyder, at hendes samlede stemmetal kun bliver på $173 + 589 = 762$ stemmer. Men dette stemmetal er alligevel højere end alle andres. Derfor bliver hun valgt som det fjerde medlem. Hvis en anden på listen havde fået 763 personlige stemmer eller derover, ville vedkommende have taget det fjerde mandat.

Suppleantrækkfølgen afgøres herefter udelukkende af de personlige stemmetal. Morten Olsen bliver således 1. suppleant med 411 personlige stemmer.

Nr.	Navn	Partiliste			Total Stemmetal ialt	Sideordnet opstilling
		Personlige stemmer	Liste- stemmer	Fordelingstal		
	Venstre ialt	3.155	2.679	1.167	5.834	
		Personlige st.	Andel listest.	Partiliste ialt		Pers. stemmer
1	Lise Hansen	695	472	1.167		695
2	Mads Nielsen	455	712	1.167		455
3	Kirsten Nielsen	261	906	1.167		261
4	Ulla Møller	173	589	762		173
5	Søren Hansen	96		96		96
6	Tore Clausen	14		14		14
7	Peter Sørensen	281		281		281
8	Morten Olsen	411		411		411
9	Hanne Mortensen	155		155		155
10	Merete Christensen	56		56		56
11	Hans Hansen	288		288		288
12	Else Andersen	270		270		270

De valgte er markerede med **fedte tal**.

Sideordnet opstilling

Ved sideordnet opstilling er opgørelsen enklere. Her vælges man i rækkefølge efter de personlige stemmetal. Den der har fået flest personlige stemmer bliver nr. 1, den med næstflest nr. 2 o.s.v.

Det betyder, at Lise Hansen vælges som nr. 1, Mads Nielsen som nr. 2, Morten Olsen som nr. 3, og endelig vælges Hans Hansen som nr. 4. Peter Sørensen bliver 1. suppleant.

Opstilling af flere Venstrelister i listeforbund

Vi ser nu på valgresultatet i det samme eksempel med samme stemmetal til partiet og med samme personlige stemmetal på kandidaterne som ovenfor. Men nu er der gennemført en opstilling på fire forskellige Venstrelister.

Fordelingen af de fire mandater mellem listerne foregår på samme måde, som beskrevet for fordelingen mellem partierne på side 11. Det betyder, at de fire største tal i nedenstående tabel hver udløser et mandat.

Divisor	V1	V2	V3	V4
1	1.906	685	2.156	1.087
2	953	343	1.078	544
3	635	228	719	362
Mandater	1	0	2	1

V1 får valgt 1 medlem, V2 bliver ikke repræsenteret, V3 får valgt 2 medlemmer, medens V4 får valgt ét medlem.

Herefter ser vi på hvilke personer, der bliver valgt fra de fire lister. Regneeksemplet er baseret på partiliste-opstilling på alle fire lister.

Nr.	Navn	Personlige stemmer	Listestemmer	Kandidatens stemmetal	Fordelingstal	Listens stemmetal
	Hele kommunen	3.155	2.679			5.834
		Personlige st.	Andel listest.	Partiliste ialt		
	V 1	906	1.000		953	1.906
1	Lise Hansen	695	258	953		
2	Søren Hansen	96	742	838		
3	Hanne Mortensen	155	0	155		
	V 2	525	160			685
1	Mads Nielsen	455	160	615		
2	Tore Clausen	14		14		
3	Merete Christensen	56		56		
	V 3	830	1.326		719	2.156
1	Kirsten Nielsen	261	458	719		
2	Peter Sørensen	281	438	719		
3	Hans Hansen	288	430	718		
	V 4	854	233		544	1.087
1	Ulla Møller	173	233	406		
2	Morten Olsen	411	0	411		
3	Else Andersen	270	0	270		

Ved partiliste vælges:

Reglerne er de samme, som beskrevet ved opstillingen af én Venstreliste. Men listerne gøres op hver for sig.

Liste 3 har det højeste stemmetal (2.156). Her vælges Kirsten Nielsen som nr. 1. Liste 1 har det næsthøjeste stemmetal (1.906). Derfor vælges Lise Hansen som nr. 2. Liste 4 har det tredje højeste tal (1.087). Herfra vælges Morten Olsen som nr. 3. Han sprænger listen, fordi det personlige stemme tal på 411 er større end Ulla Møllers, efter hun har fået samtlige listestemmer. Liste 3 med divisor 2 har det fjerde højeste tal (1.078). Derfor bliver Peter Sørensen valgt som nr. 4.

Man ser, at personen med det næsthøjeste stemmetal, Mads Nielsen, ikke bliver valgt. Han har tillige kun en teoretisk chance for at blive indkaldt som suppleant.

Ved sideordnet opstilling vælges:

Du finder de valgte på følgende måde: Først ser du på, hvilken liste, der har det største tal. Det er V3. På denne liste finder du den person, der har det højeste personlige stemmetal. Det er Hans Hansen med 288 stemmer. Han er således valgt som listeforbundets første medlem. Næsthøjeste tal er V1. Den, der har fået flest stemmer på denne liste, er Lise Hansen med 695 personlige stemmer. Hun er således valgt som listeforbundets nr. 2. Tredie største tal er V3 med divisor 2. Det betyder, at Peter Sørensen med 281 personlige stemmer er valgt som nr. 3. Fjerdepladsen tilfalder V4, hvor Morten Olsen med 411 personlige stemmer har opnået det højeste tal.

Tallenes tydelige tale

Ovenstående gennemregning af et tænkt valgresultat viser med al ønskelig tydelighed, at det ikke er ligeegyldigt, hvordan man tilrettelægger den formelle del af kommunalvalgene.

Opstillingsformen har stor indflydelse på, hvem der kommer til at sidde i kommunalbestyrelsen. Det er fremgået, at valg af sideordnet opstilling kan give andre kommunalbestyrelsesmedlemmer end partilisteopstilling – også ved helt identiske personlige stemmetal.

Vi kan også se, at en person med et stort personligt stemmetal blev udelukket fra at komme i kommunalbestyrelsen, fordi han var opstillet på en "forkert" lokaliste.

Derfor er det helt naturligt, at der kan opstå meget store diskussioner om netop opstillingsformen. Det handler for den enkelte kandidats vedkommende om at få vedtaget den opstillingsform, der giver bedst chance for valg. Det, der er godt for den ene, er måske skidt for den anden. Man kan således ikke gøre alle tilfredse.

Det vil forebygge mange slagsmål, hvis der er stor åbenhed om alle de spørgsmål, der er beskrevet i dette hefte. Man bør sige tingene lige ud, og lade være med at pakke dem ind. I den tidligere omtalte bog, "Kampen om Kommunen", kan du læse om en række eksempler på vellykkede og mislykkede opstillinger. Du kan så glæde dig over problemerne i andre partier og bruge de eksempler, hvor Venstre har haft problemer, til skræk og advarsel.

Husk også, at i netop disse spørgsmål har bagklogskaben høstet store triumfer!

Dagen efter kommunevalget skal forberedes i god tid!

Alt for ofte har vi set, at et godt valgresultat bliver ødelagt dagen efter valget, fordi vælgerforening og kandidater ikke har sørget for at forberede sig ordentligt til slaget om konstitueringen.

Det er dumt, for det er ikke så kompliceret at gøre sit hjemmearbejde.

Lad os bringe et citat fra "Kampen om Kommunen". Det handler om konstitueringsforhandlingerne i Randers, hvor baggrunden for en hurtigt indgået bred aftale bliver beskrevet. Keld Hüttel er borgmester og Erik Mouritsen var formand for den socialdemokratiske gruppe:

"Det var i den sammenhæng Erik Mouritsens store held, at konstitueringspartnerne så villigt accepterede hans og Keld Hüttels udspil til fordeling af posterne, og at de ikke anlagde en lidt bredere vurdering af den samlede fordeling af de lidt mere betydningsfulde formandsposter, antallet af udvalgsposter o.s.v. Måske er en del af forklaringen på det glatte forløb, at ikke alle havde gennemskuet situationen helt; måske havde alle af hensyn til det samlede samarbejdsbehov, der er i en kommunalbestyrelse som den i Randers interesse i at nå frem til en konstituering, som alle kunne leve med. Under alle omstændigheder viser forløbet, at det også i den slags spil er en fordel at være spillfører. Det vidste Erik Mouritsen og Keld Hüttel."

Resultatet af konstitueringen blev, at S besatte alle formandsposterne i udvalgene, medens de øvrige partier besatte de ret betydningsløse næstformandsposter.

Lad os tage et andet citat fra bogen. Det handler om Ishøj kommune, som er totalt domineret af Socialdemokratiet. Her hedder det om konstitueringen:

"Blandt SF, de konservative, Venstre og de radikale, som var berettiget til nogle af de eksterne poster, er det efter alt at domme Venstre, der har fået de fleste ønsker opfyldt, blandt andet i kraft af aftalen om at måtte vælge først af de borgerlige partier. Partiet havde som nyt i byrådet også forberedt sig grundigt ved at rekvirere listen over hverv, der skulle besættes. De fik som ønsket plads i de to økonomisk tunge udvalg, økonomi- og socialudvalget, og tilmed en plads i kulturelt udvalg og i ejendomsudvalget. SF's beskedne forventninger til indflydelsen i det kommende byråd viste sig ved . . . ."

Hvilke poster skal besættes?

Man ser betydningen af at vide helt præcist hvilke poster, der skal besættes. Og man skal kende de vilkår og det vederlag, der er knyttet til hver enkelt post. Man hører mange nyvalgte undre sig over, at der er en vældig kamp om nogle tilsyneladende uskyldige hverv, indtil det senere går op for dem, at der var tale om hverv, der gav et godt honorar for en beskedne arbejdsindsats. Hvis andre gerne vil rage ben til sig, så kan Venstre jo tage sig betalt ved til gengæld at få poster med politisk indflydelse.

Det er også vigtigt at vide, om nogle poster besættes i "bundter". Det vil ofte gælde helt ensartede bestyrelsesposter i daginstitutioner, skolebestyrelser o.lign. Og man skal naturligvis kende antallet af medlemmer i de faste udvalg. Endelig er det vigtigt at vide, om man skal være medlem af kommunalbestyrelsen for at få en given post.

Det er lige nu, dette forarbejde kan gøres. Bed gruppeformanden i kommunalbestyrelsen om at indsamle disse oplysninger. Kopier materialet til alle kandidater og de bestyrelsesmedlemmer, der er med i forhandlingsdelegationen. Herefter kan kandida-

terne i god tid komme med ønsker, og man kan også finde poster, som kan bruges til at sige tak til partnerne i et eventuelt valgforbund og til ikke valgte V-kandidater.

Konstituering af kommunalbestyrelsen

Vi har regnet på et eksempel på sammensætningen af en kommunalbestyrelse med 19 medlemmer. Mandatfordelingen fremgår af fig. nedenfor. Hvordan finder man så frem til, hvem der skal være borgmester, og hvem der skal sidde i hvilke udvalg?

	A	B	C	D	E	F	L	Q	V	Z
Mandater	6	1	3	1	0	2	1	0	4	1

Borgmesteren vælges ved almindelig stemmeflerhed, som vi også kender det, når der skal vælges formand i en vælgerforening. Valget gælder for hele valgperioden. De to viceborgmestre vælges under ét. Det betyder normalt, at den gruppe, der besætter borgmesterposten, også besætter posten som 1. viceborgmester, medens mindretallet besætter posten som 2. viceborgmester. Kun når flertalsgruppen er mere end dobbelt så stor som mindretallet, kan flertalsgruppen besætte begge viceborgmesterposter. Også valget af viceborgmestre gælder for hele valgperioden.

Valget af borgmester vil som regel have baggrund i en stemmeaftale mellem flere af kommunalbestyrelsens partier, og den samme gruppe har normalt truffet aftale om valget af medlemmer til alle øvrige poster.

For at sikre at flertallet holder ved alle valg, indgår grupper af partier aftaler om "valggruppesamarbejde". Disse valggrupper gælder så i hele kommunalbestyrelsens valgperiode, hvis de ikke opsiges af én af parterne.

Efter den kommunale styrelseslov kan man indgå specielle valggruppeaftaler ved valget af borgmester og ved nedsættelse af økonomiudvalg. Alle øvrige poster fordeles under ét, og her kan man ikke svinge mellem forskellige valggrupper.

Her ses et regneeksempel uden valggrupper. Den d'Hondtske metode anvendes ved fordelingen. Som tidligere vist, betyder det, at man finder de 7 største tal i tabellen. 7-mandsudvalg får derfor 3 fra A, 1 fra C, 2 fra V og 1 fra F. 4 partier får med denne fordeling intet medlem af de stående udvalg, hvis de vælges hver for sig. Derfor får de ingen i økonomiudvalget. Men da alle øvrige udvalg skal ses under ét, vil de få plads i nogle af de andre udvalg. I alle situationer, hvor der kun skal vælges én repræsentant, vil den automatisk tilfalde A, og hvis 2 skal vælges, vil der blive 1 til A og 1 til V.

Divisor	A	B	C	D	F	L	V	Z
1	6,00	1,00	3,00	1,00	2,00	1,00	4,00	1,00
2	3,00	0,50	1,50	0,50	1,00	0,50	2,00	0,50
3	2,00	0,33	1,00	0,33	0,67	0,33	1,33	0,33
4	1,50	0,25	0,75	0,25	0,50	0,25	1,00	0,25
5	1,20	0,20	0,60	0,20	0,40	0,20	0,80	0,20
6	1,00	0,17	0,50	0,17	0,33	0,17	0,67	0,17
7	0,86	0,14	0,43	0,14	0,29	0,14	0,57	0,14
8	0,75	0,13	0,38	0,13	0,25	0,13	0,50	0,13
9	0,67	0,11	0,33	0,11	0,22	0,11	0,44	0,11
10	0,60	0,10	0,30	0,10	0,20	0,10	0,40	0,10
Mandater	6	1	3	1	2	1	4	1

Kommunalvalgets regler & taktik

I næsten alle kommunalbestyrelser bliver der derfor etableret mindst 2 valggrupper. Det sikrer, at hver valggruppe får større indflydelse på, hvem der skal sidde hvor. Og man sikrer sig, at et flertal i kommunalbestyrelsen også holder i alle udvalgene.

Valggruppesamarbejde

Når der bliver indgået valggruppesamarbejde, tæller valggruppen som ét parti. Man får poster efter samme model som ovenfor, hvor mandattallene for valggruppens partier sammenlægges. Fordelingen indenfor valggruppen er valggruppens suveræne afgørelse. Der kan således aftales en fordeling, hvor ét parti får langt flere poster end et andet. Derfor får et lille parti nogle gange en uforholdsmæssig stor repræsentation i de vigtigste udvalg.

Nedenfor er vist to eksempler på valggruppesamarbejde. Brug modellen som skabelon til selv at regne på alle tænkelige udfald af valget den 16. november. Det kan nogle gange betale sig at tænke særdeles utraditionelt. For et par år siden så vi et samarbejde i Folketinget, som benytter samme system, hvor C, V, Z og F kunne se en fælles fordel i at aftale fordelingen af posterne i Folketingets udvalg.

Man har også set Venstre-borgmestre valgt med stemmer fra partier, som normalt ikke er særlig venligt stemt over for Venstre, fordi de på denne måde kunne få vigtige poster, de ellers ingen mulighed havde for at opnå.

Partier:	A+F	C+D+V	B+L+Z
1	8,00	8,00	3,00
2	4,00	4,00	1,50
3	2,67	2,67	1,00
4	2,00	2,00	0,75
5	1,60	1,60	0,60
6	1,33	1,33	0,50
7	1,14	1,14	0,43
8	1,00	1,00	0,38
9	0,89	0,89	0,33
10	0,80	0,80	0,30
Mandater	8	8	3

Ovenfor er vist et eksempel på valggruppesamarbejde. Her vil der opstå mange problemer, fordi ingen af valggrupperne har over 10 medlemmer. I stående udvalg med 7 medlemmer vil de to store grupper hver få 3 medlemmer, medens den lille gruppe vil få ét medlem.

Dette vil være problematisk for arbejdet i kommunalbestyrelsen, fordi ingen gruppe har flertal i noget udvalg. Den lille gruppe kan på denne måde afgøre, hvem der skal være formænd og næstformænd i udvalgene. Og husk, at valgene af formand og næstformænd i et udvalg kan omstødes, hvis udvalget ønsker en udskiftning. Medlemmerne kan derimod ikke udskiftes mod deres vilje.

Derfor skal man sikre sig, at den gruppe, der besætter borgmesterposten også aftaler en fordeling af de øvrige poster. Nedenfor er vist et regneeksempel, hvor der er valgt en borgerlig borgmester med stemmer fra alle ikke-socialistiske partier. Og hvor der samtidig er etableret et valggruppesamarbejde.

Partier:	C+D+V+L+Z	A+F+B
1	10,00	9,00
2	5,00	3,50
3	3,33	2,33
4	2,50	1,75
5	2,00	1,40
6	1,67	1,17
7	1,43	1,00
8	1,25	0,88
9	1,11	0,78
10	1,00	0,70
Mandater	10	9

Her har flertalsgruppen sikret sig så mange medlemmer, så den præcis er stor nok til at bestemme, hvem der skal have formandsposter i udvalgene. Og hvis kommunalbestyrelsen skal udpege en enkelt person til en post, kan denne gruppe bestemme, hvem det skal være. På samme måde har mindretallet sikret sig, at det altid kan besætte den ene af to pladser.

Konstitueringen skal forberedes

Det er vigtigt, at man forbereder sig grundigt til konstitueringsforhandlingerne. Jo bedre forberedt man er, jo bedre resultater kan man få. Husk altid, at der er mange mulige løsninger på puslespillet. Overvej dem alle. Også de alternativer, hvor det ikke går så godt for Venstre som ventet.

Den anden helt afgørende ting er tempoet. Mange steder afgøres spillet i løbet af den første time efter offentliggørelsen af valgresultatet. I "Kampen om Kommunen" beskrives flere eksempler på, at et parti kom for sent med i forhandlingerne.

Derfor bør man på forhånd udpege en snæver forhandlingsdelegation, som har vidtgående beføjelser til at indgå aftaler med andre partier. Og *ingen* i denne delegation må være tilfornødne til valget. Der er flere eksempler på, at en borgmester er blevet væltet i det tidsrum, der skulle til for at samle borgmesterens partifæller fra de forskellige valgsteder.

Udfyld på forhånd skemaer med valggrupper i alle tænkelige kombinationer af valgresultater og partisammensætninger. Det skaber et godt grundlag for, hvem man skal have kontakt med for at få et flertal eller for at få mest muligt ud af et mindretal.

Sørg for at have en prioriteret liste med navne på de personer, I ønsker valgt til de forskellige poster i kommunen. Også til poster, I ikke kan have de store forventninger til at opnå. Suppler listen med ønsker fra valgforbundspartnere, der ikke er blevet repræsenteret i kommunalbestyrelsen. Der kommer nogle gange fuldstændigt uventede resultater, og dem skal man være klar til at tackle.

Held og lykke med arbejdet!

Litteraturliste:

- Kampen om kommunen**, Odense Universitetsforlag, 1995
Jørgen Elklit og Mogens N. Pedersen
- Kommunale Nøgletal**, Udgives hvert år af Indenrigsministeriet
- Kommunestyret - i stikord**, Dafolo Forlag, 1993
Per Byrge Sørensen
- Håndbog for foreningsdirigenter**, FSR 's Forlag 1989
Erik Werlauf
- Sådan styres kommunen**, AOF/Fremad, 1978
Ove Hansen
- Delegation i kommunestyret**, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1985, *Preben Espersen*
- Lov om kommunernes styrelse**, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1985, *Preben Espersen og Erik Harder*
- På byrådsmødet i aften . . .**, Forlaget Politica, 1983
Peter Kramhøft
- Kommunalpolitikernes Arbejdsvilkår**, Betænkning nr. 1271 - 1994
Indenrigsministeriet
- Kommunalt Folkestyre**, Forlaget Kommuneinformation
- Kommunen og udfordringerne**, Forlaget Kommuneinformation
- De nye politiske strukturer**, Forlaget Kommuneinformation
- Det muliges kunst**, Forlaget Kommuneinformation
- Den kommunale organisation i udvikling**,
Forlaget Kommuneinformation
- Generelle tilskud og kommunal udligning - principper og debat**,
Forlaget Kommuneinformation

Valgets adresser og telefonnumre:

Venstres formand	Navn
	Adresse
	Telefon
Spidskandidat	Navn
	Adresse
	Telefon
Rådhus/Amtsgård	Adresse
	Telefon
Spidskandidat A	Navn
	Adresse
	Telefon
Spidskandidat B	Navn
	Adresse
	Telefon
Spidskandidat C	Navn
	Adresse
	Telefon
Spidskandidat F	Navn
	Adresse
	Telefon
Spidskandidat	Navn
	Adresse
	Telefon
Spidskandidat	Navn
	Adresse
	Telefon

KV⁹⁷

VENSTRE

Venstres Landsorganisation
Søllerødvej 30, 2840 Holte
4280 2233 - fax 4280 3830

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk